

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан соціологічного факультету

Олена Мурадян Олена МУРАДЯН

30 червня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія соціології

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень
галузь знань 23 – соціальна робота
спеціальність 231 – соціальна робота
освітня програма «Соціальна робота»
спеціалізація _____
вид дисципліни обов'язкова
факультет соціологічний

2023/2024 навчальний рік

Історія соціології
«Соціальна робота»

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

28 червня 2023 року, протокол № 6

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Борисов Роман Ігорович, кандидат соціологічних наук, старший викладач закладу вищої освіти кафедри соціології соціологічного факультету

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 7 від 22 червня 2023 року

В.о. завідувачки
кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціальна робота»

Гарант освітньої програми
«Соціальна робота»

Юлія СОРОКА

Програму погоджено з науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 9 від 26 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія соціології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 231 – соціальна робота

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни є поглибити знання про історію розвитку соціологічних ідей, відтворити контексти розвитку класичної соціології

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни є розкриття змісту класичних соціологічних ідей та концепцій, ХІХ – початку ХХ ст., та соціальні та теоретичні умови їх виникнення; формування умінь та навичок аналізу та порівняння різних концепцій, напрямків, підходів

1.3. Кількість кредитів – 6

1.4. Загальна кількість годин – 180

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<u>обов'язкова</u>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
28 год.	
Практичні, семінарські заняття	
28 год.	
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
124 год.	
у тому числі індивідуальні завдання	
Контрольні роботи (2) 10 год.	
Реферат (1) 20 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 24.04.2019 р. №557, зі змінами наказ МОНУ № 593 від 28.05.2021 року (стандарт погоджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 28.03.2019 р. № 3), Професійного стандарту «Соціальний працівник (допоміжний персонал)», затвердженого Міністерством розвитку, економіки, торгівлі та сільського господарства України 18.06.2020 року, наказ № 1149, здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності

ЗК 2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

ЗК 4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 9 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК 10 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

Фахові компетентності:

ФК 21 Здатність до оперування базовим понятійно-категоріальним апаратом соціології

ФК 22 Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій

ФК 23 Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та в світі з використанням соціологічних теорій

Програмні результати навчання

ПРН 1 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами

ПРН 3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід

ПРН 6 Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях

ПРН 24 Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

Студенти повинні **знати:**

- категоріальний апарат соціологічної науки;
- передумови формування і розвитку концепцій класичної соціології;

вміти:

- критично їх оцінювати;

мати навички:

- інтерпретації взаємозв'язку цих концепцій з історичним, культурним та теоретичним контекстом їх виникнення.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. СТАНОВЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЇ ЯК НАУКИ

Тема 1. Передумови становлення соціології як наукової дисципліни. Позитивізм О. Конта

Предмет історії соціології. Особливості її еволюції. Співвідношення предмета соціології й предмета історії соціології. Роль окремих соціологів у процесі розвитку історії соціології. Особливості розвитку соціології в окремих країнах. Принципи й методи історико-соціологічного пізнання. Взаємозв'язок предмета науки з образом науки, характерним для певної історичної епохи. Конкретні приклади з історії соціології. Генезис науки. Історія соціології як історичний досвід рішення універсальних проблем розвитку теоретичної думки.

Взаємини Клод Анрі Де Рувруа Сен-Симона й Огюста Конта. Взаємопроникнення ідей. Особливості позитивістської соціології й соціологічної концепції О. Конта. Розуміння предмету соціології. Завдання соціології: аналіз законів соціального буття в його організаційних формах і процесах розвитку. Соціологія як загальна теорія устрою й розвитку суспільства.

О. Конт про соціальний факт, соціальну статику й соціальну динаміку. Класифікація наук. Закон трьох стадій інтелектуального розвитку. Концепція соціального прогресу. Концепція взаємин суспільства й індивіда. Проблема здорового глузду. Систематизація людської моралі. Зростання соціального почуття. Умови торжества позитивного знання.

О. Конт про методологічні проблеми науки, принципи дослідження, про роль методів спостереження, експерименту, порівняння й історичного аналізу.

Місце соціології О. Конта в історії позитивізму. Сильні й слабкі сторони соціологічної концепції О. Конта. Оцінка й переоцінка ідей Конта в історико-соціологічному контексті розвитку соціологічної думки.

Тема 2. Соціальні інститути та їхні функції у соціологічних концепціях Г. Спенсера та Е. Дюркгейма

Особливості біолого-еволюційної соціології. Її передумови й місце в розвитку ідей про суспільство. Особливість позитивізму Г. Спенсера. Концепція загальної еволюції. Характеристика принципів соціального структурування, росту й диференціації. Закон універсальної еволюції як принцип «інтеграції матерії» й «джерело руху». Суспільство як організм і надорганічний агрегат. Проблема еволюції й соціального прогресу. Особистість і соціальне ціле.

Сполучення еволюційно-історичного зі структурно-функціональним і системним підходами. Аналіз проблеми соціального контролю. Роль і місце страху. Характеристика суспільства, взаємин у родині, обрядових і політичних установ, аналогія між біологічним і соціальним організмами й т.д. Соціологічна концепція і її зв'язок з етичними й естетичними поглядами. Утилітаризм і гедонізм. Принцип безцільної доцільності. Оцінка ідей Г. Спенсера в контексті інших соціологічних шкіл і напрямків.

Біографія й інтелектуальні джерела концепції Е. Дюркгейма. Онтологічний аспект соціологізму: інтерпретація соціальної реальності. Колективне й індивідуальне. Методологічний аспект соціологізму й пізнавальні цілі соціології. Поняття соціального факту й пояснювальний принцип соціологізму. «Інститут» у концепції Е. Дюркгейма. Предмет соціології. Проблема солідарності й суспільний поділ праці. Механічна й органічна солідарність. Поняття соціальної функції. Аномія й розрізнення нормальних і патологічних явищ. Соціологія релігії: священне й світське. Соціальні функції релігії: релігія як самоосвячення суспільства. «Самогубство». Типи самогубств.

Тема 3. Проблематика конфліктів у соціології К. Маркса, Ф. Енгельса, Г. Зіммеля

Наукова й суспільно-політична діяльність Карла Маркса (1818 – 1883) і Фрідріха Енгельса (1820 – 1895). Основні роботи: Тези про Фейєрбаха (К. Маркс), «Маніфест Комуністичної партії» (спільно К. Маркс і Ф. Енгельс), «Капітал» (К. Маркс), «До критики політичної економії. Передмова» (К. Маркс), «Походження родини, приватної власності й держави» (Ф. Енгельс).

Людина й суспільство. Марксистська антропологія: сутність людини, людина як *homo faber* і роль продуктивної праці, проблема відчуження. Суспільство як сукупність суспільних відносин. Основний методологічний принцип марксизму: «суспільне буття визначає суспільну свідомість». Матеріалістичне розуміння історії. Суспільно-історичний процес як процес зміни суспільно-економічних формацій.

Основні етапи духовної еволюції Георга Зіммеля (1858 – 1918): а) натуралістичний; б) неокантіанський, коли можливий аналіз цінностей і культури ставиться до сфери, що перебуває по ту сторону природної

каузальності. При цьому джерелом творчості виступає особистість із її апріорно заданим способом бачення; в) активно розробляється проблема життя. Філософія життя в контексті проблеми культури.

«Формальна соціологія» – інтегральна частина загальфілософської й культурної концепції Г. Зіммеля. Основні поняття: «зміст», «форма», «взаємодія».

Соціологія культури Г. Зіммеля. Джерело розвитку культури – пульсація життєвої стихії, що не визначається раціонально. Творчість, втілюючись у культурі, відчужується. Розбіжність життєвих змістів і культурних форм веде до конфлікту й загибелі культури. Проблема конфлікту. Аналіз масової культури.

Індивід. Соціальні типи. Соціальні взаємодії. Індивід і воля. Пригода. Проблема історичного часу. Соціологія релігії в розумінні Г. Зіммеля.

Робота Г. Зіммеля «Філософія грошей». Універсалізм обміну. Гроші і їхня роль у процесі обміну. Гроші як загальний засіб й еквівалент особистісних цінностей. Гроші й стиль життя.

Історична доля ідей Г. Зіммеля.

Тема 4. Влада, нерівності та чинники соціальної стратифікації суспільства у концепціях К.Маркса та М. Вебера

Економічні основи формування соціальної нерівності. Поняття капіталу. Структура суспільно-економічної формації і її визначеність способом виробництва матеріальних благ.

Соціально-психологічні аспекти марксистської концепції. Поняття відчуження, його типи. Концепція класової боротьби: «клас-у-собі» й «клас-для-себе». Теорія ідеології. Конфлікт як джерело розвитку й необхідність революції. Значення й критика ідей марксизму.

Біографія М. Вебера (1864 – 1920). Теоретичні передумови веберівської методології: неокантіанство й філософія життя. «Віднесення до цінності» й «суб'єктивно-практична оцінка». Принцип «свободи від оцінки» у науці. Інтерпретація «цінності». Поняття ідеального типу. Ідеалотиповий метод пізнання соціальних явищ.

Політична соціологія. Легітимність панування. Типи легітимного панування. Політика як покликання й професія. Формування соціальної нерівності. Престиж, статус, капітал. Чинники соціальної стратифікації. Відмінності концепції капіталізму.

Теорія соціальної дії. Типи соціальної дії. Розуміння соціальної дії як пояснювальний принцип соціології. Проблема раціональності. «Раціональність – це доля Заходу». Веберівська інтерпретація капіталізму: протестантська етика. Соціологія релігії. Наука як покликання й професія.

Тема 5. Зародження психологістської концепції у соціології

Криза натуралізму в соціології. Становлення й розвиток психології як науки. **Психологія народів.** Ідеї «народного духу» і концепція Моритца

Лацаруса (1824 – 1903) і Хейнмана Штейнталя (1823 – 1899). Ідеї «Психології народів» Вільгельма Вундта (1832 – 1920). Роль концепції психології народів у розробці теми вивчення культури, взаємодії культури й індивідуальної свідомості, порівняльних досліджень і т.д. **Психологія натовпу.** Гюстав Лебон (1841 – 1931). Цивілізація як продукт творчої еліти. Зростання ролі мас у сучасних умовах й її причини. Зміна поведінки людини в натовпі як результат гіпнозу й навіювання. Класифікація натовпів за Г. Лебоном. Характеристики натовпу. Роль «вождя» у натовпі. **Теорія наслідування.** Габріель Тард (1843 – 1904). Суспільство як продукт взаємодії індивідуальних свідомостей, що відбувається через передачу людьми один одному й засвоєння ними вірувань, переконань, намірів і т.д. Соціальна (колективна) психологія як підстава соціології і її відмінність від психології індивіда. Психологічний механізм наслідування як ключ до пояснення соціальної поведінки. «Суспільство – це наслідування, а наслідування – рід гіпнотизму». Механізм поширення нововведень: наслідування, опозиція, адаптація. Види наслідування: мода й звичай. Закони й методи соціології. Психологія натовпу. Натовп та публіка. **Еволюційно-психологічний напрямок в американській соціології.** Особливості виникнення соціології в США: специфіка соціальних проблем і вищої освіти. Характерні риси американської соціології. Лестер Франк Уорд (1841 – 1913). Ідеї еволюції й критика біологічного еволюціонізму Г. Спенсера. «Генезис» й «телезис». Психологічна еволюція. Соціальні сили. Соціальний меліоризм. Франклін Генрі Гіддингс (1855 – 1931). Суспільство як результат одночасно несвідомої еволюції й свідомого розвитку. Суспільство як продукт асоціації. Суспільство як організація. «Свідомість роду». Соціологія як наука про соціальну структуру й про механізм розвитку соціальної цілісності. Соціальні класи й причини нерівності.

Біографія Зигмунда Фрейда (1856 – 1939). Передумови формування ідей психоаналізу. Основи концепції психоаналізу. Вчення про сексуальність: лібідо, сублимацію й витиснення. Рівні свідомості: топографічна модель. Структура особистості: Воно (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Соціалізація індивіда. Критика класичного психоаналізу. Соціологічні аспекти психоаналізу. Лібідо як творчий початок. Культура як продукт сублимації. Культура як репресивна структура: «невдоволеність культурою». Ідеї інстинктивізму: Ерос і Танатос й їхня роль у функціонуванні суспільства. Інтерпретація релігії. Релігія як колективний невроз, інспірований почуттям провини. Поширення й розвиток ідей психоаналізу: фемінізм і фрейдомарксизм. Значення ідей З. Фрейда.

Тема 6. Становлення мікроінтеракціоністської парадигми: проблеми маргінальності, конфліктів, урбаністична соціологія

Процес взаємодії індивідів як основний предмет дослідження інтеракціонізму. Особистість, суб'єкт взаємодій як соціальна істота, що належить до певних соціальних груп і виконуючу якусь соціальну ролі.

Основна теза інтеракціонізму: людина стає людиною, тобто істотою соціальним, завдяки його взаємодії з іншими людьми.

Чарльз Хортон Кулі (1864 – 1929). «Теорія дзеркального «Я»»: особистість – це сума психічних реакцій людини на думку про нього оточуючих людей, а людина формується залежно від думки про нього оточуючих людей і власної самооцінки. Суспільство як сума взаємних реакцій людей один на одного. «Первинні групи» й «вторинні групи». Проблема соціалізації індивіда.

Вільям Айзек Томас (1863 – 1947) і чиказька школа в соціології. Поняття «установка» й «визначення ситуації». «Теорема Томаса»: «Якщо ситуація визначається як реальна, то вона реальна по своїх наслідках».

Символічний інтеракціонізм. Джордж Герберт Мід (1863 – 1931). Основна ідея символічного інтеракціонізму: сукупність процесів взаємодій конституює суспільство й соціального індивіда. Жест і символ. Прийняття ролі іншого. «Роль узагальненого іншого». Аналіз динаміки «Я»: «І» та «me».

Тема 7. Становлення кількісної і якісної методології дослідження соціальних проблем

Прагматизм як філософська основа американської емпіричної соціології. Вплив формальної соціології Г. Зіммеля на формування досліджень міста. Тісний зв'язок теорії з емпіричними дослідженням. Фокус уваги на проблематику локальної спільноти. Community як місце стику індивіда із культурою та соціальними групами. Основні риси community: територія, соціальна взаємодія, тісний зв'язок між учасниками. Community та Gemeinschaft. Спосіб організації повсякденного життя.

Чиказька школа соціології. Становлення польових досліджень як самостійної частини соціологічної науки. Зонування населених пунктів. Місто як соціальний організм. Особливості соціальних процесів у міському просторі. Індивід і культура. Проблематика маргіналізації. Community як соціальна лабораторія. Багатофакторний характер дослідження місцевих локальностей. Антропологічне дослідження. Використання етнографічного методу. Дослідження Middletown подружжям Лінд. Проблематика Yankee City Уорнера. Формування урбаністичної школи.

Екологічні орієнтації американської емпіричної соціології. Виокремлення екологічної взаємодії. Місцева спільнота як екологічне явище. Концепція Л. Вірта.

Структурно-функціональні орієнтації у дослідженні локальної спільноти. Community як система у концепції Уорнера. Проблематика дезинтеграції традиційної спільноти.

Соціологія як наука про культуру. Соціальні цінності як предмет соціологічного аналізу. Взаємність соціальної об'єктивації. Дія як найпростіший соціальний факт. Поняття соціальних відносин за Ф. Знанецьким. Особистість та соціальна роль.

Джерела соціологічної інформації. Метод особистих документів. Метод спостереження. Біографічне дослідження. Засоби контролю отриманої інформації. Соціологія як соціальна практика.

Тема 8. Українська соціологія та вивчення соціальних проблем суспільства (кінець XIX-кінець XX ст.)

Вплив позитивізму та марксистської соціальної теорії. Соціологічна концепція М. Драгоманова: необхідність, завдання та методи соціології, політична соціологія. Вплив постаті та ідей М. Драгоманова на подальший розвиток української соціологічної думки.

Соціологічна творчість І. Франка: осмислення еволюційних ідей та марксизму, задачі суспільної науки, необхідність соціальної статистики. Проект створення наукової соціології Б. Кістяківського. Соціологічна діяльність М. Ковалевського в контексті української, російської та світової соціології. Генетична соціологія М. Грушевського.

Діяльність соціологічних інститутів. Український соціологічний інститут (Відень, 1919 р.) Українські соціологічні студії у Празі. Український інститут громадознавства та його науково-просвітницькі задачі. Український робітничий університет. “Загальна соціологія” М. Шаповала як перший український підручник з соціології.

Український вільний університет (Відень, Прага, Мюнхен). Українська господарська академія у Подєбрадах. Вищий педагогічний інститут ім. М. Драгоманова.

Національно-визвольна тематика у дослідженнях українських вчених: О. Бочковський, В. Старосольський. Проект націології.

Політична соціологія В. Липинського: нація та держава, теорія еліт та вчення про ідеологію, проект класократичного устрою.

Стан соціології в Російській імперії у 1910-і роки: загальна характеристика: марксистська та немарксистська традиції.

Розвиток радянської соціології у 1920-30 рр. Висилка вчених у 1922 році – «Філософський пароплав». Поширення емпіричних досліджень та вдосконалення соціологічних методів. Основна тематика досліджень. Спроба популяризації соціології у робота М. Бухаріна “Теорія історичного матеріалізму. Популярний підручник з марксистської соціології”. Заборона соціології.

Наукова праця з соціологічних проблем в Україні у 1920-і роки. Діяльність Всеукраїнської Академії наук (ВУАН). Повернення на Україну М. Грушевського.

Відновлення соціології наприкінці 1950-х років. Соціологія та «будівництво соціалістичного та комуністичного суспільства». Лабораторії конкретних соціологічних досліджень та їх діяльність. Інститут конкретних соціологічних досліджень АН СРСР. Розвиток соціології 1960-х років та утиски початку 1970-х рр. Стан радянської та української соціології 1970-80-х рр. Соціологія і перебудова. Нова динаміка розвитку соціології.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	У тому числі						У тому числі					
	Лек	Сем	Лаб	Інд	СР	Усього	Лек	Сем	Лаб	Інд	СР	Усього
Розділ 1. Становлення соціології як науки												
Тема 1. Передумови становлення соціології як наукової дисципліни. Позитивізм О. Конта	4	3			11	18						
Тема 2. Соціальні інститути та їхні функції у соціологічних концепціях Г. Спенсера та Е. Дюркгейма	4	3			12	19						
Тема 3. Проблематика конфліктів у соціології К. Маркса, Ф. Енгельса, Г. Зіммеля	3	4			12	19						
Тема 4. Влада, нерівності та чинники соціальної стратифікації суспільства у концепціях К.Маркса та М. Вебера	3	4			12	19						
Тема 5. Зародження психологістської концепції у соціології	4	3			12	19						
Тема 6. Становлення мікроінтеракціоністської парадигми: проблеми маргіальності, конфліктів, урбаністична соціологія	4	3			12	19						
Тема 7. Становлення кількісної і якісної методології дослідження соціальних проблем	3	4			12	19						
Тема 8. Українська соціологія та вивчення соціальних проблем суспільства (кінець XIX-кінець XX ст.)	3	4			11	18						
Контрольна робота 1					5	5						
Контрольна робота 2					5	5						
Реферат					20	20						
Усього годин	28	28			124	180						

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Ден.	Заоч.
1	Тема 1. Передумови становлення соціології як наукової дисципліни. Позитивізм О. Конта	3	
2	Тема 2. Соціальні інститути та їхні функції у соціологічних концепціях Г. Спенсера та Е. Дюркгейма	3	
3	Тема 3. Проблематика конфліктів у соціології К. Маркса, Ф. Енгельса, Г. Зіммеля	4	
4	Тема 4. Влада, нерівності та чинники соціальної стратифікації суспільства у концепціях К.Маркса та М. Вебера	4	
5	Тема 5. Зародження психологістської концепції у соціології	3	
6	Тема 6. Становлення мікроінтеракціоністської парадигми: проблеми маргінальності, конфліктів, урбаністична соціологія	3	
7	Тема 7. Становлення кількісної і якісної методології дослідження соціальних проблем	4	
8	Тема 8. Українська соціологія та вивчення соціальних проблем суспільства (кінець XIX-кінець XX ст.)	4	
	Усього годин	28	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи		Кількість годин	
			Ден	Заоч
1	Тема 1. Передумови становлення соціології як наукової дисципліни. Позитивізм О. Конта	Огляд літератури за темою.	11	
2	Тема 2. Соціальні інститути та їхні функції у соціологічних концепціях Г. Спенсера та Е. Дюркгейма	Огляд літератури за темою. Виконання творчого завдання «Позитивізм у художній літературі»	12	
3	Тема 3. Проблематика конфліктів у соціології К. Маркса, Ф. Енгельса, Г. Зіммеля	Огляд літератури за темою.	12	
4	Тема 4. Влада, нерівності та чинники соціальної стратифікації суспільства у концепціях К.Маркса та М. Вебера	Огляд літератури за темою.	12	
5	Тема 5. Зародження психологістської концепції у соціології	Огляд літератури за темою.	12	
6	Тема 6. Становлення мікроінтеракціоністської парадигми: проблеми маргінальності, конфліктів, урбаністична соціологія	Огляд літератури за темою.	12	
7	Тема 7. Становлення кількісної і якісної методології дослідження соціальних проблем	Огляд літератури за темою.	12	
8	Тема 8. Українська соціологія та вивчення соціальних проблем суспільства (кінець XIX-кінець XX ст.)	Огляд літератури за темою.	11	
9	Контрольна робота 1		5	
10	Контрольна робота 2		5	
11	Реферат		20	
Разом			124	

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Тема 1. Передумови становлення соціології як наукової дисципліни. Позитивізм О. Конта	Вступна	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Соціальні інститути та їхні функції у соціологічних концепціях Г. Спенсера та Е. Дюркгейма	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Тема 3. Проблематика конфліктів у соціології К. Маркса, Ф. Енгельса, Г. Зіммеля	Оглядова	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; ● Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Тема 4. Влада, нерівності та чинники соціальної стратифікації суспільства у концепціях К.Маркса та М. Вебера	Оглядова	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; ● Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Тема 5. Зародження психологістської концепції у соціології	Оглядова	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Тема 6. Становлення мікроінтеракціоністської парадигми: проблеми маргінальності, конфліктів, урбаністична соціологія	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; ● Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Тема 7. Становлення кількісної і якісної методології дослідження соціальних проблем	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Тема 8. Українська соціологія та вивчення соціальних проблем суспільства (кінець XIX-кінець XX ст.)	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; ● Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу

Семінари						
	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
Тема 1. Передумови становлення соціології як наукової дисципліни. Позитивізм О. Конта	Діяльність в аудиторії	Опитування			Діалог, групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 2. Соціальні інститути та їх функції у соціологічних концепціях Г. Спенсера та Е. Дюркгейма	Діяльність в аудиторії		Завдання, що виконуються під час семінарських занять	<ul style="list-style-type: none"> Опитування; доповіді 	<ul style="list-style-type: none"> Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 3. Проблематика конфліктів у соціології К. Маркса, Ф. Енгельса, Г. Зіммеля	Онлайн-діяльність		Завдання, що виконуються під час семінарських занять	<ul style="list-style-type: none"> Опитування; виконання практичного завдання 	<ul style="list-style-type: none"> Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 4. Влада, нерівності та чинники соціальної стратифікації суспільства у концепціях К.Маркса та М. Вебера	Діяльність в аудиторії		Завдання, що виконуються під час семінарських занять	<ul style="list-style-type: none"> Опитування; 	<ul style="list-style-type: none"> Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 5. Зародження психологістських концепцій у соціології	Онлайн-діяльність		<ul style="list-style-type: none"> Пошук відповідей на питання; 	<ul style="list-style-type: none"> Опитування; доповіді 	<ul style="list-style-type: none"> Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 6. Становлення мікроінтеракціоністської парадигми: проблеми маргінальності, конфліктів, урбаністична соціологія	Діяльність в аудиторії		<ul style="list-style-type: none"> Пошук відповідей на питання; 	<ul style="list-style-type: none"> Опитування; доповіді 	<ul style="list-style-type: none"> Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 7. Становлення кількісної і якісної методології дослідження соціальних проблем	Діяльність в аудиторії		<ul style="list-style-type: none"> Пошук відповідей на питання; 	<ul style="list-style-type: none"> Опитування; доповіді 	<ul style="list-style-type: none"> Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача

Тема 8. Українська соціологія та вивчення соціальних проблем суспільства (кінець XIX- кінець XX ст.)	Онлайн- діяльність		<ul style="list-style-type: none"> Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Опитування; доповіді 	<ul style="list-style-type: none"> Діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання 	Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача
--	-----------------------	--	---	--	--	---

6. Індивідуальне завдання

Реферат

7. Методи навчання

Лекції, пояснення, бесіди, дискусії, діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання, групові консультації; коментарі під час заняття від викладача, робота з навчальною та науковою літературою.

8. Методи контролю

Робота на семінарських заняттях, поточна контрольна робота, презентація доповіді за обраною темою. *Підсумковий контроль з курсу здійснюється у системі Moodle.*

9. Схема нарахування балів

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	Усього
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Реферат	Контрольні роботи, передбачені навчальним планом	Разом	40	100
2	3	2	3	2	3	2	3	20	20	60		

Для допуску до підсумкового семестрового контролю потрібно набрати 30 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
80-89	добре	
70-79		
60-69	задовільно	
50-59		
1-49	незадовільно	не зараховано

Критерії оцінювання начальних досягнень з дисципліни «Історія соціології»

Усна доповідь готується самостійно за результатами прочитання джерел зі списку літератури. Максимальна кількість балів за доповідь – 4 бали.

Участь у семінарі передбачає попереднє прочитання тексту зі списку літератури та виконання в аудиторії завдань, що пропонуються викладачем. Максимальна оцінка за участь в семінарі – 3 бали. *Критерії оцінки:* правильність використання категорій – 2 бали, самостійність та оригінальність – 1 бал.

Контрольна робота проводиться 2 рази. Завдання контрольної роботи складається з тестових питань, та 1 запитання, на яке потрібно дати розгорнуту відповідь. Максимальна оцінка за контрольну роботу – 10 балів. *Критерії оцінки:* глибина аналізу та повнота охопту – 4 бали, правильність використання категорій – 4 бали, самостійність та оригінальність – 2 бали.

Реферат оцінюється в 20 балів (текст реферату – 12 бали, захист – 8 балів). Текст реферату оцінюється в 12 балів: зміст, висновок – 10 бали; оформлення списку літератури – 2 бали

Критерії оцінювання

- 1) уміння здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування завдань, відтворювати факти;
- 2) засвоєння основної та додаткової літератури;
- 3) уміння ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності;

Захист реферату – 8 балів (реферат має захищатися під час семінарського заняття (аудиторно/ on-line).

Критерії оцінювання:

- 1) вичерпний виклад матеріалу;
- 2) демонстрація здатності висловлювати та аргументувати власне ставлення до питання;
- 3) здатність самостійно робити логічні висновки й узагальнення;
- 4) уміння коротко, змістовно відповідати на питання;
- 5) використання власних прикладів для ілюстрації відповідей, уміння знаходити спільні риси та відмінності при порівнянні фактів, явищ.

Письмовий іспит складається з відкритого питання, на який потрібно дати розгорнуту відповідь, а також з тестових питань, у яких передбачено 4 варіанти відповіді, один з яких є правильним. Максимальна оцінка за іспит – 40 балів, *критерії оцінювання відкритого питання:* глибина аналізу – 5 балів, адекватне використання концептів – 5 балів, грамотність, логічність, структурованість викладу – 5 балів, самостійність та оригінальність – 5 балів.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Sombart V. Traders and Heroes. Patriotic Reflection. London: Arctos, 2021.
2. Swedberg R. Theorizing in sociological research: a new perspective, a new departure? *Annual Review of Sociology*. 2017. № 43. P. 189-206.
3. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки / пер. з фр. Г. Філіпчука. Київ: Юніверс, 2004. 688 с.
4. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / пер. з нім. О. Погорілого. Київ : Наш формат, 2018. С. 216.
5. Вебер М. Господарство і суспільство. Нариси соціології розуміння / Пер. з нім. М. Кушніра. Київ : Всесвіт, 2012. 1112 с.
6. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. — Київ: Основи, 1998. — 534 с.
7. Гуменюк Л. Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності) : навчальний посібник. У 2-х томах. Львів : ЛьвДУВС, 2019. [Електронний ресурс].
8. Даниленко О.А., Ковальова І.Д. Мусієздов О.О. Історія соціології : навчально-методичний посібник. Харків : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2004. 330 с.
9. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії / пер. з фр. Г. Філінгука та Зої Борисюк. Київ : Юніверс, 2002.
10. Захарченко М. В., Погорілий О. І. Історія соціології (від античності до початку ХХ ст.). Київ : Либідь, 1993. 336 с.
11. Макеєв С. Інтелектуали: три зразка ставлення до війни. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 4. С. 158-177.
12. Міл Джон Стюарт. Про свободу: Есе / Пер. з англ. Київ : Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2001. 463 с.
13. Маркс і Ф. Енгельс. Вибрані твори в 3-х томах. Київ : Видавництво політичної літератури України, 1984.
14. Погорілий О. І. Соціологічна думка ХХ століття : навч. посіб. Київ : Либідь, 1996. 224 с.
15. Рибщун О. Особливості розвитку української соціології за радянських часів / Бурлачук В. та ін. Історія української соціології : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2018. С. 281-332.
16. Коска J. The Social Sciences between Dogmatism and Decisionism: A Comparison of Karl Marx and Max Weber. *Modern German Sociology*. Routledge, 2021. P. 76-111.

Допоміжна література

1. Макеєв С. (2023). Апологетика культури як апологетика війни: випадок Вернера Зомбарта. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. № 1, 42-55. <https://doi.org/10.15407/sociology2023.01.042>
2. Макеєв С. (2022). Класики німецької та світової соціології у Першій світовій війні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. № 4, 162-171. <https://doi.org/10.15407/sociology2022.04.162>
3. Резнік В. (2023). Теоретизування в соціології: постпозитивістська типологія Дж. Бергера, М. Зелдича мол. та Д. Вагнера. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. № 2, 116-142. <https://doi.org/10.15407/sociology2023.02.116>

4. Резнік, В. (2022). Ідеї постпозитивізму у соціології: рецепція Дж. Бергера, М. Зелдича мол. та Д. Вагнера. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, № 3, 161–185. <https://doi.org/10.15407/sociology2022.03.161>
5. Ніколенко В. Сутність та особливості демократії в інтерпретації А. де Токвіля. *Український соціологічний журнал*. 2021. Випуск 26. С. 39-49.
6. Борисов Р. Макс Вебер і сучасність: модернізація, раціоналізація, легітимація. *Український соціологічний журнал*. 2020. № 25. С. 14-22.
7. Казаков В. Ідеальний тип у творчості Карла Маркса і Макса Вебера. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2018. №3. С. 74-95.
8. Малюк А. Імперіалізм у Марксовій концепції глобалізації. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. №3. С. 33-61.
9. Малюк А. Концепція глобалізації Маркса: спроба теоретичної реконструкції. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2018. №4. С. 157-178.
10. Малюк А. К. Маркс про роль капіталізму в формуванні всесвітньо-історичних відношень. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. №1. С. 73-91.
11. Сорока Ю.Г., Борисов Р.І. «Соціологія» та «Історія соціології» для «Соціальної роботи»: до концептуалізації соціологічної складової освітньої програми. *«SOCIOПРОСТІР : МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ З СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»*. 2021. № 11. С. 6-16.
12. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство / Пер. з нім. Н. Комарова, О. Погорілий. Київ : Дух і літера, 2005. - 262 с.
13. Фройд З. Невпокій в культурі. Пер. з німецької Ю. Прохасько. Київ : Апріорі, 2021. 120 с.
14. Фройд З. Вступ до психоаналізу. Переклад з німецької: Петро Тарашук. Харків : КСД, 2015. 480 с.
15. Maksymenko O. Demoralised but not depraved: Why societal lack of norms disheartens people but does not necessarily make them commit moral transgressions. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. №1. С. 187-190.
16. Sheleff L. S. Social cohesion and legal coercion: A critique of weber, Durkheim, and Marx. Brill, 2021.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Інтернет-ресурси

- Щорічник Міжнародної соціологічної асоціації (МСА) – "Annual Review of Sociology" – <http://www.annualreviews.org/loi/soc>
- Інститут соціології НАН України (Київ): <http://i-soc.com.ua/>
- Інститут демографії і соціальних досліджень імені В. М. Птухи НАН України: <http://www.idss.org.ua>
- Київський міжнародний інститут соціології (КМІС): <http://www.kiis.com.ua>
- Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка: <http://www.uisr.org.ua/monitoring>
- «Критика» (часопис). Міжнародний огляд книжок та ідей: <https://krytyka.com/ua>
- Міністерство соціальної політики України <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>

Журнали:

- Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : збірник наукових праць – <https://sociology.knu.ua/uk/library/aktualni-problemi-sociologiyi-psihologiyi-pedagogiki-zbirnik-naukovih-prac>

- Вісник Дніпровського університету. Серія: філософія, соціологія, політологія – <https://www.dnu.dp.ua/visnik/fsnm/12>
- Вісник Львівського університету Серія: соціологічна – <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/sociology>
- Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія – <http://visnyk-culturology.mdu.in.ua/>
- Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи» – <https://periodicals.karazin.ua/ssms/>
- «Габітус» (Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій) – <http://habitus.od.ua/>
- Журнал соціальної критики «Спільне» – <http://commons.com.ua>
- Соціологія: теорія, методи, маркетинг – <http://stmm.in.ua/archive/>
- Український соціологічний журнал – <https://periodicals.karazin.ua/usocjour>
- Український соціум – <https://ukr-socium.org.ua/uk/>
- American Journal Of Sociology – <https://www.journals.uchicago.edu/loi/ajs>
- American Sociological Review – <https://journals.sagepub.com/home/asr>
- Current Sociology – <https://journals.sagepub.com/home/csi>
- International Sociology – <https://journals.sagepub.com/home/iss>
- European Sociological Review – <https://academic.oup.com/esr>